

Министерство за внатрешни работи

Прелиминарен извештај од активностите посветени на заштитата на Балканскиот рис

Документот е подготвени од:
Самостоен инспектор Роберт Јаневски

Март, 2006

Summary

The Balkan lynx living range is mainly in the mountainous region between Albania and Macedonia with occasional observations in Serbia and Montenegro and rare data from the area along the Greek-Macedonian border. The Balkan lynx is fully protected species in all countries in its range, but until now there were not any specific activities for reversing the negative trend of the population. Current population is mainly in the protected areas of the "Mavrovo" National Park. It is believed that the major threats for the lynx are the illegal hunting, lack of prey and destroying and fragmentation of the habitats. The border police officers were pointed as target group for possible enlarging of the lynx network members because they are covering the area of interest for the Lynx monitoring with an optimal number of personal and in the same time it is in the same range with the proposed protected zone from the European Green Belt Initiative. On 09th February 2006 Ministry of the Interior Affairs of Macedonia has organized training for the border police officers. This training was another opportunity for the realization of the planned program of the Ministry of the Interior Affairs of Macedonia. Some of those activities were active collecting of data from the field, and enlarging of the Lynx monitoring network. For that occasion with the help from the Macedonian Ecological Society, we have translated and adjusted two questionnaires, one for past observation of the Lynx signs, and one for present or future observations. Few conclusions could be pointed out from the first questionnaires that we have received: (1) it is evident that station "Markova noga" has the highest percentage of participation in the collected questionnaires. From other side it is disappointing that stations "Stenje" and "Zirovnica", have sent only by one questionnaire, but represent 30% of the whole positive observation the lynx signs. It shows us possible more positive answers in the future from the range covered by these stations. (2) More than 70% of the questionnaires were negative or field up by the officers that didn't saw lynx in their life. This shows relatively rare presence of the lynx in the monitoring area. This is not surprising, more worrying is the relatively high answer from those who have seen lynx, and point out decrease of the lynx presence in comparison from previous years. This might reflect the negative trend of the lynx population in Macedonia. (3) These data, for the first time in the recent lynx surveys have shown the distribution range in the western part of Macedonia. According to this data more scientific monitoring should be arranged on the places where lynx presence was already confirmed by the border police officers. (4) These data are the projected results of the previous organized training for the border police officers. For objective results it is necessary that material evidences should be made (pictures, collected hairs etc.) Possible financing of this project could provide equipment (cameras, GPRS stations etc) which is highly necessary for continuation of the work.

Распространувањето на балканскиот рис е воглавно во планинскиот дел помеѓу Албанија и Македонија, со повремени регистрации на територијата на Србија и Црна Гора и тоа во јужниот дел на Косово и Црна Гора, како и спорадично по границата помеѓу Грција и Македонија. Балканскиот рис е законски заштитен во сите земји на неговото распространување но досега не се превземени активни мерки за негово враќање на популацијата од загрозено ниво во нормала. Сегашната популација се појавува во неколку заштитени подрачја од кои најзначајните се во Македонија. Се верува дека главни опасности за рисот се илегалниот лов, недостаток на плен, уништувањето на станштата преку нелегална сеча на шумите и фрагментација на стаништата. За да се опорави долготрајно популацијата на Балканскиот рис потребно е:

1. да се сопре било какво намалување на бројноста на постоечките јадра од субпопулации во заштитените зони во Македонија,
2. да се стабилизираат и да се зголемат останатите субпопулации по целата должина на границата
3. да се овозможи развој на витална популација во нејзините историски граници обезбедувајќи сигурни коридори за да се овозможи генетска размена помеѓу постоечките суб-популации.

Прекуграничната соработка е од непорочливо значење за заштитата на Балканскиот рис. Иницијативата Европски Зелен Појас на која е покрената од IUCN и Германската федерална агенција за заштита на природата нуди можност за заштата на Балканскиот рис во неговото природно подрачје на живеење.

Од досегашните активности кои се директно во врска со зачувувањето на популацијата на Балканскиот рис за издвојување се семинарот за „Прекуграничен менаџмент на популациите на големите сверови“, организиран од Бернската конвенција, Словенечкото министерство за заштита на животната средина и IUCN/SSC за Европа (одржан во Осилница, Словенија од 15–17 Април 2005) и работилниците иницирани од IUCN/SSC Cat Specialist Group и Euronatur во Маврово (Април и Ноември 2005) и во Тирана во Април 2005.

На овие семинари беше покането и учествуваше и Министерството за внатрешни работи на Македонија при што како предлог иницијатива за вклучување на Министерството беше предлогот за организирање на курс посветен за заштитата на Балканскиот рис за припадниците на Граничната полиција. Граничната полиција беше посочена како целна група за овој курс бидејќи со доволен број на претставници го покрива подрачјето со мониторинг на теренот, кое се вклопува во предлог заштитената зона на Иницијативата Европски Зелен Појас на. На 09 Февруари 2006 година во Охрид беше организиран курс од стана на Министерството за внатрешни работи за припадниците на граничната полиција.

**Пополнетиот анкетен лист да се испрати до:
Министерство за внатрешни работи на РМ, Централни полициски служби,
Оддел за крим техника - Скопје**

Анкетен лист за рис

(за припадниците на гранична полиција)

- 1. Дали во текот на 2005 година е забележан рис во вашата област?**
 не да индиректни податоци (од други лица)
- 2. Вид на набљудување/знаци**
 набљудуван е еден рис
 набљудувани се повеќе рисови заедно
 набљудуван е пар на рисови или мајка со млади
 најдени се траги од рис (единечни стапки, патеки, измет, влакна)
 најдени се животни убиени од рис
 пронајден е мртов рис
- 3. Број на информации/знаци за рис во текот на 2005 година во вашата област**
 нема 1-2 3-5 5-10 повеќе од 10
- 4. Појавувањето/набљудувањето на рисот во вашата област е:**
 често (2 или повеќе риса годишно)
 ретко (1 рис на една или повеќе години)
 почесто отколку во изминатите години
 поретко отколку во изминатите години
- 5. Наведете податоци од набљудувањето: (место, датум, лице, шума, ливада, и др.)**

- 6. Ваши податоци:**
Станица и регион: _____
Име и презиме: _____ Телефон: _____
Потпис: _____ Пратено на (датум): _____

Слика 1: Приготвениот анкетен лист за забележувања во 2005г.

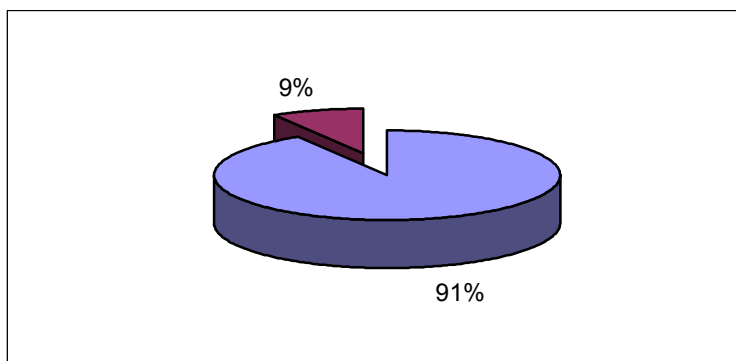
Одржувањето на курсот воедно беше можност да се спроведе и уште една активност која ја предвиде Министерството за внатрешни работи. Една од тие активности беше и активното прибирање на податоците од терен и ширењето на мрежата на луѓе кои би вршеле мониторинг. За таа потреба беа приготвени два анкетни листа кои овозможуваат колектирање на податоци за досегашните опсервации на траги/знаци од рис како и прибирање на евентуално забележани податоци за траги/знаци од рис во иднина. Анкетните листови за прибирање на забележувањата во текот на 2005 г. (Слика бр. 1) даваат прва информација за можното распространување на популацијата на Балканскиот рис.

Од страна на Регионалниот центар - Запад беа доставени вкупно 80 анкетни листови, од осум станици. (Табела бр. 1)

Станица	Стрезимир – Пилана	Цепиште	Дебар	Лабуништа	Франгово	Жировница	Стење	Маркова нога
Број на доставени анкетни листови	9	6	7	9	6	1	1	41
Во проценти	11.25	7.5	8.75	11.25	4.8	1.25	1.25	51.25

Табела 1: Број на пристигнати анкетни листови по станици

По однос на првото анкетно прашање односно: „Дали во текот на 2005г. е забележан рис во вашата област?“, од вкупно доставените 80 анкетни листови, во седум е одговорено позитивно, со „Да“, или со „Индиректни податоци (од други лица)“. (Слика 2) По станици одделно, три забележувања имаат припадниците на станицата „Цепиште“, додека по едно од станиците „Дебар“, „Маркова нога“, „Стење“ и „Жировница“. Припадниците на гранична полиција од станиците „Стрезимир – пилана“, „Лабуништа“ и „Франгово“ немаат пријавено забележувања на траги или знаци за присуство на рис.

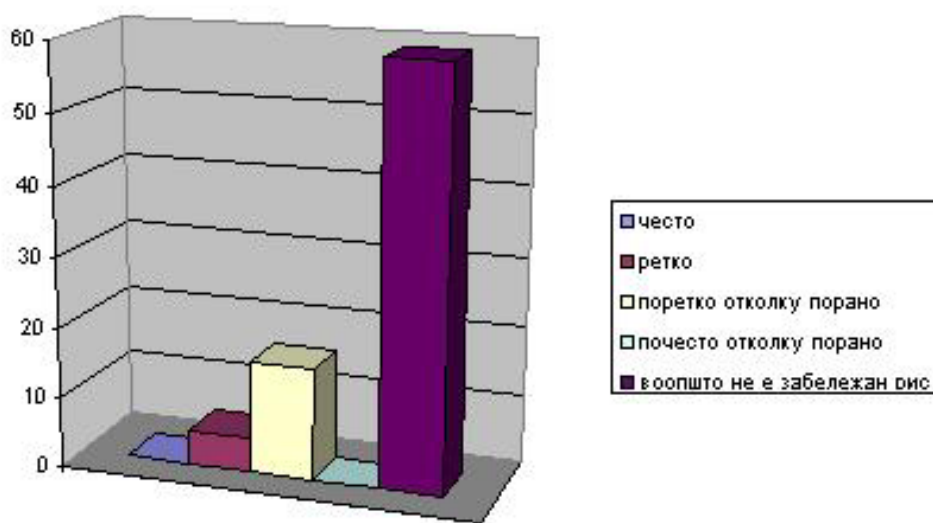

Слика 2: 9% позитивни одговори на анкетното прашање бр. 1

Од оние кои одговориле позитивно на првото прашање шест одговориле дека е набљудуван еден рис додека во еден анкетен лист е назначено дека се приметени траги (стапки).

По однос на третото прашање, односно за бројот на информации односно знаци за присуство на рис, само во еден анкетен лист е наведено 3-5 односно со релативно почеста фреквенција додека останатите забележувања се во единечни случаи.

Фреквенција на забележување на рис

Слика 3: Најголем е бројот на анкетните листови каде воопшто не е забележан рис

За да се добие увид на тенденцијата на популацијата на рисот во анкетниот прашалник беше поставено и прашање за општата фреквенција на појавување на рисот во набљудуваната област во однос на изминатите години. Бидејќи во анкетниот лист не беше предвидено под-прашање што доколку воопшто не е забележан рис, по интерени консултации беше договорено во тој случај да не се одговара ова прашање односно да се остават полињата празни. На тој начин се добива и една реална бројка на луѓе кои се постојано присутни на терен а воопшто немаат забележано траги или знаци за присуство на рис.

Од вкупно доставените во ниеден анкетен лист не беше одговорено со „често“ односно со „2 или повеќе риса годишно“. Пет одговориле дека забележувањето е „ретко“ „еден рис на една или повеќе години“ но не и „почесто“ или „поретко отколку изминатите години“. Кај шеснаесет анкетни листа беше одговорено со „поретко од изминатите години“ додека кај останатите немаше одговор односно како што е горе напоменато воопшто не е забележан рис или присуство на други траги или знаци за присуство на рис. Исто така во ниедно анкетно ливче не беше забележано „почесто јавување отколку во изминатите години“ што заедно со предходните, дава јасен карактер за негативната тенденција на популацијата на рисот во целиот регион.

Неколку заклучоци можат да се изведат од прибраните анкетни листови.

1. Евидентно е високото процентувано учеството на анкетните листови доставени од станицата „Маркова нога“. Од друга страна разочарува фактот што станиците „Жировница“ и „Стење“ доставиле само по еден анкетен лист. Дополнителен факт кој дава надеж за поуспешно спроведување на мониторингот е дека токму тие доставени два анкетни листови од станиците „Жировница“ и „Стење“ се 30% од анкетните листови кои одговориле позитивно на прашањето дали воопшто има присуство на знаци или траги од рис. Од друга страна овој податок би можел да укажува на евентуално дополнително забележување на единки од рис па доколку бидат доставени

анкетните листови од овие станици би можеле да се очекуваат дополнителни позитивни резултати. Исто така останатите станици освен станицата „Маркова нога“ имаат доставено во просек од 6 до 9 анкетни листови што не соодветствува со вистинската бројка на потенцијалните анкетирани лица. Доколку бројот на анкетирани припадници на граничната полиција во следниот круг биде поголем се надеваме на уште попрецизни резултати за дистрибуцијата на рисот во набљудуваната зона на регионалниот центар „Запад“ на Граничната Полиција.

2. Бидејќи во повеќе од 70% од анкетните листови е одговорено дека воопшто не е забележан рис а припадниците на граничната полиција покриваат релативно големо подрачје може да се изведе заклучок за релативно реткото присуство на рисот во набљудуваната област. Сепак според предходните истражувања ова не е податок кој изненадува. Повеќе загрижувачки податок е релативното големо присуство на анкетни листови (вкупно 16) каде е одговорено со проретчување на појавувањето на траги/знаци за присуство на рис наспроти само пет кои одговориле дека појавувањето е ретко но стабилно. Тоа јасно говори за негативната тенденција на популацијата на рисот во Македонија.
3. Овие податоци за прв пат во поновите истражувања дават еден реален приказ на дистрибуцијата на рисот во подрачјето на Западна Македонија. Следен чекор е релевантните институции во Македонија да овозможат правилен и квалитетен мониторинг кој би ја дал најпрецизната слика за дистрибуцијата на рисот. Тој мониторинг би се одвивал на веќе лоцираните подрачја каде во последно време се забележува присуство на единки на рис односно на основа на анкетните листови на припадниците на граничната полиција.
4. Како продолжение на предходните активности за заштита на Балканскиот рис, преед се организирањето на курсот за заштита на Балканскиот рис посветен на припадниците на граничната полиција, и овие резултати следствено се дел од проектираната активност на Министерството за внатрешни работи за која е потребно да се извести IUCN/SSC Cat Specialist Group при Обединетите нации. На тој начин би се овозможило неопходното понатамошно финансирање на работата за враќање на рисот во неговите историски граници. Податоците добиени од припадниците на граничната полиција се пред се нивни директни или индиректни набљудувања. За пореална претстава потребно е обезбедување и на материјални докази. (фотографии, прибрани влакана итн.) Евентуалното финансирање на овој проект би овозможил набавка на опрема (фотоапарати, GPRS станици итн.) која е потребна пред се и за примарната функција на граничната полиција.